

Numărul 36. Oradea-mare 9/22 septembrie 1901. Anul XXXVII

Apare duminică. Abonamentul pe an 16 cor., pe 1/2, de an 8, pe 3 luni 4. Pentru România pe an 20 lei.

Un capitol din activitatea diaconului Coresi.

(Urmare.)

Faptele istorice, precum și concluziunile legate de ele, așa precum rezultă din conspectul bibliografic al tipăriturilor coresiene, se pot grupa astfel:

Toate tipăriturile românești, ce poartă numele lui Coresi, sînt tipărite la Brașov cu spesele reformatorilor (județii Brașovului Hans Benkner și Lucas Hirscher, precum și nobilul maghiar Forró Miklós.) De și există deja de o jumătate de secol o tipografie la Români în Târgoviște, reședința scaunului mitropolitan și sediul scaunului domnesc, și de și voevodul Alexandru, domnul Țării Românești figurează alături de fiul său Mihnea, ca editor al unei serii întregi de cărți slavone, tipărite de diaconul Coresi, totuși autoritățile supreme lumești și bisericesti din Muntenia nu s'au aflat îndemnate să editeze și românește nici una din cărțile bisericesti.

Ce rezultă de aici?

Rezultă cu deplină evidență lupta pe de o parte între limba slavonă, pe atunci oficială în toată biserica românească, reprezentată de toate autoritățile supreme ale bisericii românești, în Muntenia de voevodul Alexandru și mitropolitul său, iar în Ardeal de mitropolitul Ghenadie, iar pe de altă parte între limba românească, susținută de fruntașii reformatorilor, mai ales Brașovenii.

Biserica românească oficială nu voește să recunoască limba română în biserică, reformații, consecvenți principiului lor de propagandă, cearcă s'o introducă în cărțile bisericesti ale Românilor, luând de ocazitate în contemplațiune numai pe Românii ardeleni conlocuitori, și nu cu forța, cum fac principii calvinii de mai târziu, — ei cu o tactică de conciliantă și precauțiune, și întru cât se putea, cu

consimțământul autorităților supreme ale bisericii românești.

Ce pozițiune ia diaconul Coresi în fața acestor lupte principiale și mai ales în fața prejudiciilor timpului și în fața spiritului radical conservativ al bisericii române oficiale?

Că neobositul diacon a fost un spirit mai ridicat și mai liberal, dovadă e tocmai faptul, că el din capul locului s'a pus în serviciul principiilor mai liberale protestante, angajându-se la procurarea și întocmirea și în urmă la tipărirea traducerilor românești. Cuvintele scripturii, că „cine ceteșce, să înțeleagă“ (Mathei 109) și „că întru besearcă mai vîrtosă cinci cuvinte cu înțelesul meu să grăescă ea și alaltă să învățu, decâtă untunecă 10 mii de cuvinte neînțelese într'alte limbi“ (apostolul Pavel de la Corinteni 155) — devisa apostolică a reformatorilor, — sînt cuvintele, pe cari cu predilecțiune le citează diaconul Coresi, și de fapt toată activitatea lui gravitează în giurul realizării acestui principiu: naționalizarea bisericii române prin introducerea cât mai nețermurită a limbei românești în ritualul bisericestesc.

În Tilcul Evangheliilor tipărit circa 1564, o carte de predică, care nu e decât o veche traducere românească, făcută după un omiliar slavon, dar o traducere prelucrată și amplificată de Coresi cu multă îndrăzneală în spiritul propagandei reformate, cetim în predica pentru duminică X după anul nou, la întrebarea; „dereptu câte lucrure mergu oamenii la besearcă?“ următorul răspuns:

„Dereptu patru lucrure merg oamenii la besearcă, cumu acolo popa să spue cuvîntul lui Dumnezeu, Sfînta evanglie, în limba, pe carea grăescă oamenii, să putem înțelege noi, mișelamea (=prostiimea, poporul). Ce folosu-e lor, deacă popa grăiaște în limbă străină Rumânilor, sirbeaște, de nu înțelegu, sau pe altă limbă, ce nu vor înțelege ascultătorii?“

Acest răspuns și alte pasaje asemenea lui cu-

prind o adevărată alarmă revoluționară în contra limbei slavone, limba oficioasă a bisericii române pe atunci. Efectul și urmarea rezolutivei și îndrăzneței pășiri a lui Coresi a fost, că a doua edițiune românească a cazaniei a fost înainte de tipărire supusă unei minuțioase cenzuri din partea mitropolitului de atunci al Ardealului, Ghenadie și soborul său de preoți.

E neînchipuit de îndrăzneată pășirea diaconului Coresi, căci inovațiunea sa avea în față opozițiunea întregii opinii publice pe atunci; biserica ênsaș, preoțimea.

De aici continua teamă de o eventuală răsvărire a spiritelor și deci scrupulositatea, ce o vedem manifestându-se din partea diaconului Coresi deja din capul locului, la tipărirea Evangheliarului românesc din 1560—1561:

„După aceeaia vă rugămă toți sfântii părinți oare vlădică, oare episcopi, oare popi, în cărora mână va veni acesteia cărți creștinești, cum în înainte să cetescă, necetind să nu judece, neci să ăduiască“.

(Fragment din epilog) —

„...Și vă rogă, ca frații miei să cetiți și bine să socotiți, că veți vedea înșivă, că e cu adevăr“ — zice tot diaconul Coresi cu 17 ani mai târziu în epilogul psaltirei slavoromâne din 1577.

Ar fi nesperios a evalidă conduita și activitatea diaconului Coresi din punct de vedere bisericesc a apostasiă; de așa ceva n'au evalidat-o nici superiorii și protectorii săi români.

Dacă Coresi s'a pus în serviciul reformatilor Brașoveni, aceasta o face nu ca un al doilea apostol al propagandei reformate, ci numai întru cât a fost convins, că principiul lor de frunte, introducerea limbei naționale în biserică satisface unei trebuințe deja de mult și adânc simțite în biserică românească, și întru cât el prin introducerea de cărți bisericesci tipărite în limba română, confirmă și asigură și mai temeinic un us deja de mult esistent în biserică românească. Cărțile bisericesci erau în epoca lui Coresi deja de mult traduse în limba românească și prin urmare și întrebuințate în serviciul bisericesc, de și neoficios și mai mult pe furis, iar neobositul diacon n'a făcut alt ceva, decât că aceste traduceri românești de mult esistente le-a făcut prin tipar accesibile într'un cerc cu mult mai estins de întrebuințare.

Poporul nu înțelegea nimic din serviciul slavonesc al bisericii române; chiar preoții nu cunoșeau în deajuns limba slavonă. Ênsuș Coresi nu se pare a fi fost din cei mai perfecți cunoșcători ai limbei slavone.

Introducerea *en gros* a limbei române în biserică eră așa dară o necesitate imperativă, impusă de forța împregiurărilor, iar propaganda reformată a dat primul impuls vedit și mai simțit întru satisfacerea acelei necesități.

Coresi serveșce interesele propagandei reformate numai întru cât acestea coincideau cu interesele bisericii române și întru cât n'au periclitat caracterul tradițional al acestei biserici. Drept aceea la început insufletit de idea naționalisării, romanisării bisericii române prin tipărirea de cărți românești, îl vedem mergând alătura cu toți binevoitorii și sprijinatorii acestei idei, mai întâiu alătura cu Sașii din Brașov, și apoi alătura cu nobilul maghiar

Forró Miklós, care ia parte activă la toate evenimentele politice-religioase din acele timpuri și e trimis din partea dietei din Cluș chiar în misiuni diplomatice la Sași. Pe calea Sașilor se vede că face cunoștință „jupânul Forró Miclăuș“ cu Coresi „invățatul meșter“ în ale tiparelor, căruia îi acoardă toate speșele pentru tipărirea unei cărți de predică în spirit reformat în anul 1564.

Până în anul acesta (1564) Sașii și Maghiarii au mers mână în mână în acele religioase, până ce prin dieta de la Turda ținută în acelaș an, protestanții se separează în luterani (Sașii,) calvinii (Maghiarii,) și unitarii (Sécuii).

De aici înainte Coresi se vede a se fi decis a rămânea esclusiv în serviciul Sașilor luterani, întrucât doctrina lor eră mai moderată și mai apropiată de spiritul bisericii orientale, de oare-ce în 1580—1581 îl vedem pe Coresi din nou tipărind o Evangheliă cu învățatura la îndemnul și cu ajutorul lui Lucas Hirschel, judele Brașovului.

Aceasta este în scurte cuvinte esența activității românești a diaconului Coresi, pentru prima oară românească în istoria culturală a neamului nostru.

(Finea va urmă.)

NICOLAE SULICA.

V ê n t u l .

(Din Lenau.)

Departa, în străini plecăm...

Priviți în urma mea pierdut;

Spunând ceva m'ă apărut

Iubita, sus, la geam.

Ea m'ă trimis un blând cuvânt —

Tovarăș bun pe drum pustiu...

Dar ce m'ă spus, nu pot să știu,

Că s'a pierdut în vânt.

Și dacă n'oiu mai întelni-o,

Tu vânt sălbatec, reu ce-mă ești,

Nu țî-e de-ajuns?... Să-mă mai răpești

Și cel din urm' adio?

ST. O. IOSIF.

Cugetări.

Bătrânețea chibzuieșce, tinerețea îndrăneșce.

Raipach.

*

Ochii sânt la femeii, aceea ce ar fi doue lumini cereșci la porțile raului.

**

*

Sărăcia nu necinsteșce, zice o zicătoare, ce toți o au în gură, dar nimeni în inimă.

Kotzebue.

*

Amânarea este hoțul timpului.

Young.

*

Ce e mai frumos decât frumosul?

— Mărinimia în haina smereniei.

Lavater.

Actul al V-lea.

— Dramă. —

(Urmare.)

Dadu (care se plimbă nervos.) *Extraordinaire, extraordinaire l'amour de cette femme!* și cu toate acestea, sfârșitul, sfârșitul bate la ușă, dar e cu neputință să fac altfel; o partidă eminentă, o ocaziune rară; dar cum să fac? cum să fac? *sapristi*, credeam că-i mai ușor decât atât; venisem aproape gata să-i mărturisesc totul și poftim, zi-i o vorbă dacă-ți dă mâna! s'aruncă pe fereastră, de mai imi dă de lucru vre-o două trei zile, plus reputația pe care mi-ar face-o. Ei! dar atât mai rău pentru ea, dacă nu vrea să se convingă că mi-aș sdrobi viitorul făcând altfel; ș-apoi *Christos* chiar a zis: de ve veți pune în dreptul carului lumii, va trece peste voi și ve va strivi? — cine a pus-o să me iubească atâta? — Eū știu că nu. Am fost destul de indiferent, și mai ales, în doi ani, i-am zis vre-odată: o să te iaū de nevastă? nu... Că s'a compromis? asta o priveșce, a fost cu voea ei. Ș-apoi, ce, o să fiū întēiul care las o femeie? prietenul *Sertescu* n'a lăsat femeia cu care a trăit 8 ani, și s'a insurat mai deunăzi și el? și câți alții ca el! știu, știu după asta ce m'așteaptă la club. Vecinicul nostru *Caton* dnu *Brănescu* o să înceapă cu morala: Ce ai făcut, domnule? bine, cum e cu putință? om tinēr cu așa sentimente false; să lași după o viață de doi ani, o femeie care se zice că te-a iubit atât? ce încredere mai inspiri oare prietenilor dtale? dar bine, cum e cu putință? ce inimă ai? ce conștiință? Hm! conștiință, vorbă născocită negreșit de vre-un stupid, și combătută cu succes de un om deștept. Conștiință! invenția oamenilor cari nu știu, sau mai bine nu vor să trăiască liniștiți. Hei dar vor fi și alți mulți de părerea mea, și me vor ajuta să scap de gurile moraliste. De ocamdată aci nu e chip să spunem nimic... ne vom retrage cu misterul pe buze... O să afle tocmai în ziua hotărîtă.

Elisa. Iată jurnalele, și ultimul număr care mi-a sosit adineauri; il vei citi diseară.

Dadu. Citeșce-l întēiū tu; me voi întoarce să-l iaū.

Elisa. Ca să pleci acum numai decât?

Dadu. Nu tocmai pentru asta, căci tot trebuia și fără pretext să plec. (Se uita la ceas.)

Elisa. Mai stai te rog.

Dadu. Cu neputință, m'așteaptă *Steteanu* la *Capșa*; i-am dat *randez-vous* pentru 2, și sūnt deja fără 10 minute. Dar te rog (ea vrea să insiste, el distrat făcându-se că nu bagă de seamă) dar te rog, te rog, *Eliso* dragă, dacă vrei să-mi faci plăcere, condamnă-te câteva ceasuri, câteva zile chiar, nu ești de loc, nu primii pe nimeni, și scrie, scrie, să găsească odată actul acela sfârșit. Mi-ai face încă o plăcere mai mult.

Elisa. Și mie-mi faci o rivală.

Dadu (surprins.) Cum? Care?

Elisa. Banca ministerială.

Dadu (răsufli, sărută nd-o.) Ea nu știe să plângă... la revedere.

Elisa (il petrece, il sărută.) N'o să mai plâng nicī eū.

Scena IV.

Lili.

Lili (apare în prag.) Se landă că n'o să mai plângă; nicī nu știe ce o așteaptă.

Scena V.

Lili, Elisa.

Elisa (din prag după ce se uită lung după el, își aduce batista la gură ca și cum ar vrea să înăbușe un țipăt.) Ah! (șade la biuroul seū pe un scaun.) Să scriū, să uit, să me înveselesc. Oh! Doamne, Doamne, de ce nu mor!

Lili (înaintând.) Ia fă bine, și nu mai muri; și s'a învechit de tot cântecul. (O sărută.) *Bonjour, petite*, (o sărută,) precum zice viitorul domn ministru.

Elisa. *Bonjour* *Lili*, da pe unde ai venit tu?

Lili. Pe poartă.

Elisa. Dar aci?

Lili. De la coana *Zincuța* din odale; mi-a spus că e dnu *Riveanu* aci, și n'am intrat.

Elisa. De ce?

Lili. De ce? știi că nu ne prea facem haz amēndoi; mie-mi sūnt urii oamenii āștia îngâmfai.

Elisa. *Dadu*?

Lili. *Dadu*? ei, ce? *Dadu*, fiind că-l iubești tu orbeșce, credi c'o să-l iubească toată lumea ca tine?

Elisa. Ca mine ar fi cu neputință.

Lili. Ar fi mai bine să fie cu putință să-l iubești și tu ca toată lumea.

Elisa. La ce ți-ar folosi ție?

Elisa. Mi-ar folosi, că te-aș vedea mai veselă, ai mai ești puțin în lume... te-au uitat toate cunoștințele. Ce *Dzeū*, par' că te-ai călugărit!

Elisa. Ce să fac eū cu lumea?

Lili. Ce facem și noi. Auzi vorbă ce să faci cu lumea? *Sămbătă* seara ai fost invitată la logodna dșoarei *Ferescu*, de ce n'ai venit?

Elisa. N'am fost bine.

Lili. Nu spui drept. *Lipsiă* lucefăruū din *București*, și n'aveai ce vedea acolo. *Luni* de ce n'ai venit la *Mme Suneanu*? eră o lume nebună. Am jucat până la ziuă... s'a dus rochia *mauve*: nu mai e de spus; ceara de pe *parquet* am luat-o toată pe *bolivera* mea... dar nu-mi pare rău, am petrecut minunat... am fost cu *Dida*. *Costache* n'a vrut să meargă, eră obosit prăpădit, a stat toată ziua la *comptoir*, și la telefon pentru daraveri, mai știu eū de ce; da ce, nu cumva c'o să împart și eū oboșeala lui, i-am zis: treaba dtale, nu m'am măritat ca să me țin după tine. *Miercuri* a primit *Mme Trădescu*, n'am lipsit; credeam c'o să te ved; ași, dna scrie, dna e grozavă... nu vrea să vadă lumea... *Apropo*, *Mari Trădescu*, o știi?... (*Elisa* face un semn negativ.) *Mari Morărescu*, spaima pensionului, nu-ți aduci aminte? urita aia din dormitorul nr. 3, fata pescarului din *Călărași*, care a luat pe *Trădescu* c'un milion avere, s'a ales în opoziție; să fi vedut nazuri și grețuri la ea! *C'est monotone chez les liberaux, on ne'tend parler que le Roumain*... ei, să nu mori?

... (*Elisa* zimbășce.) *Eri* inse, *eri* a fost mai mare, a primit dna *Făneanu*, viitoarea ministreasă; saloanele gemeau de lume, nu mai încăpea... n'aveai unde să te mișci... *Suciții* aia de la ambasadă, se tot învertiau pe lângă *Toto Finescu*; groaznică eră... corsagiul încheiat pe umeri... niște stofă infamă, o culoare indecisă, foile cădeau fără pic de eleganță, dar pālăria! A! pālăria îi punea vârf; par' că n'o luase pe capul ei, și pene, pene puse asă cu toptanu, fără

nicî un gust; dar ifose? să fi vădut ifose, maniere... și numai englezește vorbiá... Pirlitu ăla de bărbatu-seu sta într'un colț, cu elacul lipit de stomah și căscă gura după ea; el n'o fi pricepënd-o nicî pe românește. când îi vorbește, dar încă în englezește... păcat de banii lor. Ei da tu? ba nu zeu, n'ai de gând să eși de loc Iarna asta?

Elisa. Tu mai bine ca ori cine știi că eu nu pot, n'am cu cine să es în lume.

Lili. Ia lasă-me în pace *ma chère*, ești demodată de tot, n'ai cu cine eși? Eă cu cine es? Ce me veđi vre odată cu Costsche? ferească Dzeu, când aș așteptá să es cu el, apoi ajung la comptoir și la telefon. Ia lasă gluma zeu, o să avem o mulțime de serate... cum nicî la teatru n'o să mergi?

Elisa. La teatru, da, o să me duc la teatru, în seara când mi s'o jucá piesa ce scriu acum.

Lili. Cum alta, nouă?

Elisa. Da.

Lili. Aceasta e invenția dluî Riveanu, să nu eși de loc în lume, să scrii mereti.

Elisa. Îi place mult să me ocup.

Lili. Da să te ocupi, ca să nu eși din casă, să n'auđi, să nu veđi nimic.

Elisa. Poate.

Lili. Apropos de teatru. Cine o mai fi și ăsta. Ibsen? după mine, nu cred să fie român; ved pe afiș beneficiul Romaneaschii cu o piesă de dnu Ibsen, am obicei să me duc la beneficiile ei... e tot-dauna teatrul plin, ocazie să te vadă lumea... dar Ibsen, Ibsen, ai auđit tu de el? Îl cunoști...

Elisa. Nu, n'am plăcerea să-l cunosc.

Lili. Dar ai mai auđit de el.

Elisa. Da, îl cunosc din scrierile lui.

Lili. Hal de femei tineră și cu iluzii, știe cine e dnu Ibsen, și nu știe, me prind, care e cel din urmă model de pălărie de la Mme Viro. Apropos de pălărie: Titu Sutescu a primit una, un vis nu alt ceva, i-a adus-o Sfeteanca care a venit zilele astea de la Paris; a fost să-și aducă fata de la Fontainebleau ca s'o mărite.

Elisa. Dna Sfeteanu are o fată?

Lili. Da și frumușică de tot, după cât se spune; plus 400.000 de franci zestre; dar n'o dá decât unui ministru.

Elisa. Frumoasă ambițiuine, numai de l-ar găsi.

Lili. Dacă nu l-a găsit, o să-l găsească.

Elisa. Cu banii?

Lili. Și cu influențe.

Elisa. Atunci vor să aibă un titlu...

Lili. Și un bărbat.

Elisa. Cam greu.

Lili. Foarte ușor.

Elisa. Atunci tu cređi că banii fac fericirea?

Lili. Nicî atâta osteneală: o cumpără făcută gata.

Elisa. Dar cine o vinde?

Lili. Ceî care o au de vëndare.

Elisa. Ah! de aș avea-o eu, n'aș vinde-o pe tot aurul din lume.

Lili. Nu e tot astfel părerea dluî Riveanu.

Elisa. Lili...

Lili. Dluî, se zice, o are de vëndare.

Elisa. Lili... te rog.

Lili. Dacă te costă atâta, iacă (se bate pe gură) tac, nu mai spun nimic.

(Finea va urmá.)

ANA CIUPAGEA.

Ediția de busunar.

(Dedicatie la trei fetițe.)

*Sunteți așa de mitutele,
Treî scumpe fire de mărgean,
Treî dragi și blânde rëndunele,
Treî dalbe flori în mândrul lan.*

*Treî lacrimi mari de dulșoie,
Cristale limpedi de isvor,
Treî clipe dragi în vecinicie.
Treî focuri vecinice de dor.*

*E dulce graiul vostru dragă
Și taînic ciripitul lin;
Să ve sărut gurița fragă,
În veci n'aș ũci să mai suspin.*

*Treî rose vii și mult aparte,
Voî sunteți toate 'ntr'un rosar,
Voî sunteți a vieții carte,
Ediția de busunar!*

COSTICA.

Arcușul lui Neck.

Poveste după Baumbach.

Erá odată un băiat, el se numia Frider, și nu avea nicî tată, nicî mamă. Erá atât de frumos încât, când se jucá înaintea uși, pe drum, se opriá lumea în loc de întrebá: „Al cui este copilul?“ „Este un orfan“, răspundea o babă reutăcioasă, „și cel mai bun lucru pentru el, ar fi, când bunul Dumnezeu l-ar luá în împărăția sa“. Lui Frider înse nu-i cătuș de puțin dor de împărăția cerului, îi plăcea foarte mult pe pământ, și creșcea, pe lângă mama lui adoptivă, fără multă îngrijire, întocmai ca bosiele din dosul casei. Prietenii nu avea. Pe când ceilalți copii din sat se scâldaă prin vălcel, prindeaă fluturi sau se tăvăliaă prin iarbă, Frider ședea la poalele coastei și se simția cel mai fericit, când după multă trudă putea imitá cântecul unui sau altei din sutele de păsărele. Astfel ocupat îl găsi într'o zi bătrânul Claus, care de meserie erá păsărar. Lui îi plăcu frumosul copil, și se împreteni cu el. De atunci îi vedeai adese ședând, unul lângă altul, înaintea colibeii păsărarului, întocmai ca doi frați de cruce. Claus erá foarte învęțat, povestiá minunate basme cu zine și Făt-Frumos, ba se mai pricepea chiar și la mănuierea arcușului. Încetul, cu încetul dădu și pe Frider, cu această artă, ba ce e mai mult, îi dăru și o lăută veche. Elevul făcea onoare profesorului, înainte de a trece luna cântá deja: „Dar când bietul tatăl meu... și „Deunăzi la patinat“... Bătrânul erá mișcat de progresele băiatului. Atât talent nu mai veduse, cea ce îl făcea să zică adese: „Frider, Frider să-ți aduci aminte de mine, pare că te ved (dacă bunului Dumnezeu îi va plăcea să me ție până atunci) întrecând pe toți lăutarii satului, și cântând numai pe la curți boereșei, la nunți și la mese mari. Astfel își pretrecu Frider copilăria. Când implini

A m i c e l e .

15 ani, se adunară toți vecinii spre a ținea sfat asupra viitorului lui. „Este timpul ca copilul să învețe un meșteșug, spre a putea trăi în lume“, ziceau dânsii. Care nu le fu mirarea când Frider esprima dorința de a deveni lăutar. Unii începură a râde cu hohot, alții, mai serioși, să cârtească, ba unii, mai reuțăcioși merșeră chiar până a face bietului Claus imputări că nu a inspirat copilului idei mai sănătoase. „Nu-i nimic de făcut dintr'un copil cu astfel de apucături, zice un moșneag, „ba eu am să încerc să-l fac om“ răspunde o voce groasă din fundul săleii. Toți se întorc spre a vedea pe curajosul întreprindător. Acesta luă băiatul de mână și plecă, iar cei de prin pregiur fericeau pe Frider. Aveai dreptate, căci eră om însemnat în sat. El rădeă și tunde pe fruntași, le puneă lipitori, le scoateă măselele rele, ba uneori și pe cele bune. Eră barbierul satului, și țeranii nu-l numiau decât „Jupân Klein“, de și eră gras și gros cât o butie. În aceea zi se și mută Frider la noul seü stăpân, și chiar în seara aceea își începă serviciul aducând jupânului o oca de vin de la cărciuma vecină. Treptat învătă să săpunească mușterii, să le lege șervetul de gât, să le pue lipitori, ba ici și colea să le scoată și câte o măsea, mai adesea din cele bune.

Stăpânul seü eră mulțumit. Un singur lucru îl supără; inclinațiunea băiatului spre lăută, — căci de și Frider eră destul de ocupat, tot mai trăgea din când în când câte un cântec spre ciuda stăpânului. După jupân Klein, lăutarii aveai prost meșteșug, puteai face avere și la moarte lăsaü — drept moștenire — o ceată de copii și o lăută spartă.

Trecuseră mai mulți ani de când intrase la învățătură, și după cum este obiceiul, trebuia să iasă maistru; dacă reușia, putea să cuture lumea, și să-și caute norocul, iar de nu, vaî de el. Proba constă în rasul stăpânului, și aceasta nu eră glumă. Ziua hotărâtă sosise. Jupân Klein se aședă pe scaun și își dă capul înapoi, Frider îi bagă șervetul, îi săpunește bărbia, trage briciul pe curea și se pune pe lucru. Dar ce să veđi! când este omul să o pată, tocmai atunci trece un țigan cu ursul pe drum. Lui Frider, la auzul taranei, îi tremură mâna și pe obrazul jupânului, în loc de clăbuc, se întinde de la ureche până la nară o tăietură plină de sânge. Oh! bietul Frider ce n'ar fi dat el să nu se întempele una ca aceasta. Scaunul, pe care ședea jupânul cădă înapoi, iar Klein se sculă furios, dete o palmă resonătoare nenorocitei calfe, și prin crepătura usei îi arată drumul cu degetul zicându-i: „Du-te la dracu“. — Plouat își adună Frider șdrențele, luă traista cu uneltele și lăuta subțioară și își îndreptă pașii spre dracu.

Tot mergând dă de o pădure, și din vârful unui stejar se pomenește strigat de un cuc. — Acesta eră chiar necuratul, pe ziua aceea se prefăcuse în cuc ca să mai scape de mulțimea oamenilor, ce i se trimitea de unii și alții pe fie ce moment. Când veđu pe Frider trecând pe sub el, nu-l răbdă inima si-l strigă. — După ce-l măsură din cap până în picioare, începă a-l desecoase. Frider îi istorisi nenorocita întemplantare. — Cucu îl ascultă cu răbdare, dă din umeri și spune: „Ei băete! de aș sta să ajut pe toți pe câți mi-i trimite lumea, aș avea mult de lucru. — Avem timpuri grele, și sânt bun mulțumit că mi-am rostuit copiii mei. — Unul l-am dat unei familii de turturele, pe aldoilea l-a luat în casa

ei, vecina mea, vrabia; al treilea copil, o fată, este sub paza unei bētrâne ciocărlii, iar de cei doi mai mici îngrijește codobătura. — Eü ênsumi muncesc din zi până în noapte, ca să-mi agonisesc ceva. — De 14 zile me nutresc numai cu omiđi și bucate de felul acesta, nu cred să-ți placă. — Cum veđi, cu toată bună voința, ce am, nu te pot ajutã“. Bietul Frider oftă adânc, își luă ziua bună de la cucu și își veđu de drum. Nu merse înse mult, când iată că Necuratul îl strigă înapoi. — „Îmi veni o idee“, zise acesta. „Poate tot să te ajut. Urmează-me fără multă vorbă“. Își ia sborul tot înaintea băiatului arătându-i drumul. — Pădurea eră deasă. — Drumuri încă nu erău, în schimb înse crescuseră măracini în belșug. — Cu multă greutate se ținea Frider de călăuza sa. Începuse soarele a se cobori, când se lumineă printre pomi. „Am ajuns“, zise cucul lăsându-se pe un fag. — Înaintea lor se întindea un lac verđiu, apa ce-l alimentă cădea dintr'o cascadă înaltă, și stropii aruncați întreceau prin lucire și frumusețe diamantele. — Treiste, nufăr și crini albi creșeau pe margini, iar pe undele apei valseau niște trandafiri albi cu foile verđi, la suflarea lină a vântului. „Ascultă-me“, ciripi isteța pasere. „Când soarele va apune și razele cascadei vor lucii în șapte fețe, atunci ese Neek din fundul lacului, unde are un castel de cristal. — El are să se așede pe mal, nu te teme, și vorbește-i, de rest va îngriji el“. — Atunci Frider mulțumi respectuos cucului, iar acesta își luă sborul spre nori.

Nu trecu mult, și cascada se prefăcù în balaur, apa în foc, undele începură a face roto-goale, iar din mijlocul lor eși Neek. — Îmbrămintea lui eră simplă. Din umeri până la picioare eră înveluit într'o mantie roșie, iar la gât avea un guler alb. Părul îi eră verde, și îi atērnă pe spate ca o coamă încurcată. Drept scaun îi serviă o peatră de smaragd, care eșise odată cu el din adâncul undelor. — Picioarele le lăsă atērnate în apă. Se uită puțin prin pregiur și după un adânc oftat începă să-și descurce părul cu degetele ambelor mâni, căci peptene nu avea. — Munca eră anevoioasă, căci de părul lui atērnau scoici, melci, și mulți alți supuși din împărăția lui. Trebuie să-l fi durut tare, căci grozav se strimbă. — Frider nu-și perdă cumpetul. Veđând truda lui Neek, își luă inima în dinți, eși din tufișul unde ședuse ascuns, și, cu pălăria în mână, se apropie de Neek. — „Bun găsit“, grăi el sfios. — Drept răspuns Neek se aruncă în apă ca o broască speriată, și se afundă. — Curând înse își luă seama, și scoase capul dintre unde. — „Ce vrei, și cine ești“, întrebă supărat. „Cu plecăciune“, reluă Frider, „sânt un barbier dibaciü, și mi-ai face o deosebită cinste dându-mi voe să-ți descurc părul“. — „Bine“, răspunde Neek, tu imi vii toamei la timp. Repede ese la suprafață, se apropie de Frider și ia loc pe o peatră. — Calfa scoate traista cu uneltele, leagă șervetul de gât, îi unse și peptenă părul până ce-l făcù mlădios ca mătasea, ba îi mai alege și o cărare, care se întinde dintre sprincene până în ceafă. — Apoi îi desleagă șervetul, îi face un compliment, cum îl învătăse la jupân Klein, și se retrage. — Mulțumit se admiră Neek în oglinda apei. — „Tinerere m'ai îndatorat mult, acum spune-mi și tu cu ce te-aș putea plăti“. Frider veđându-l bine dispus, își aduse aminte de cuvintele cucului, și începe a-i istorisi toate pățaniile lui, fără a-i ascunde tragerea

lui de inimă pentru vioară. — „Lăutar vrei să te faci, după cum înțeleg. — „Ian, ia-ți lăuta și-mi cântă ceva“. — Frider își întinde coardele pe loc și începe a cânta „Dar când bietul tatăl meu“, cântecul lui de predilecție. — La sfârșit face și o mică întorsătură cum obișnuia Claus la zile mari. — Se vede înse că nu a făcut efect, căci Neek, în loc de laude, isbucni în ris. — Rîdea așa de frumos, de aducea mai mult cu o broască țestoasă, decât cu o ființă omenească. — „Acum ascultă-me și pe mine“. Atunci Neek întinde mâna spre treiste, scoate o vioară și un arcuș, scutură din cap și începe a cânta. — Dar de deosebire! La început sună cântecul lui ca freametul frunzelor adiate de zefir, după aceea sgomotos ca bubuitul unei cascade, iar la urmă dușos ca șoaptele undelor. — Eră atât de fermecător încât păsările nu mai ciripiau, albinele nu mai sbârniau și chiar peșcii eșiră deasupra apei spre a ascultă duioasele melodii. — Lui Frider înse îi veniseră lacrimile în ochi. „Jupâne“, se rugă el, „fă-mi elevul dtale. „Una ca aceasta nu se poate“, răspuse Neek, „și nici nu ai trebuință. Dacă te învoești a-mi lăsa peptenul te, atunci voi face din tine un lăutar cum nu se mai găsește în lume“. — „Îți dau traista mea cu toate uneltele“, strigă Frider întindându-i-o. — Neek luă darul și se scufundă în lac. — Însedar strigă băiatul „stai, stai“, Neek dispăruse. — După ce așteptase mai bine de un ceas, se pregăti de plecare cu lacrimile în ochi. — Încotro va merge nu știea nici el. — Abia făcū câțiva pași și ce să vedă, la marginea lacului zări arcușul maestrului. — Repede se pleacă și cum îl ridică simți o smuceală în mână, care mergea din vârful degetelor până în umăr, — și-l tot siliă să încerce arcușul. — Vru să cânte „Dar când bietul tatăl meu“, dar nu putu, părea că o putere divină îi conduce mâna și din coardele lui eșiau melodii atât de dulci și armonioase cum nu aușide el decât o singură dată în viața lui, ș-anume nu de mult, ceva mai înainte când cântase Neek. — Păsările sburau în stoluri spre el, peșcii eșiseră din apă, iar din pădure alergau cerbii și căprioarele spre a ascultă pe lăutar. Nici Frider nu știea ce se petrecuse în el, dar ce îi mișcă sufletul și inima trecea în mână, de aci în arcuș și acesta le transformă în dulci melodii. Din lac înse eși Neek, dete din cap mulțumit, pe urmă dispărū pentru totdeauna. — Frider plecă din pădure mai mulțumit după cum venise. — Cu vioara în mână cutreeră toată lumea delectând regi și împărați prin cântecule lui.

OITA.

Despre femei.

Stând singură cu un bărbat, o femeie vorbește tare cu cel care-i este indiferent, vorbește încet cu acel pe care a început să-l iubească și tace lângă acel pe care îl iubește.

*

Bărbații studiază pe femei, le apreciază și se înșală adesea; femeile privesc numai pe bărbați, îi ghicesc și se înșală foarte rar.

*

Femeia ride când poate;
Dar când vrea, plânge de toate.

Soacra rea.

— Baladă populară. —

Jînăr copil se 'nsură,
 Fată tinără luă,
 Peste voia mîne-sa.
 Mamă-sa îl blăstêmă
 Când din graiū așă grăiă;
 „Măi copile fătul meu,
 Pin' ce nu m'ai ascultat,
 Reu tare m'am supêrat,
 C'ai luat fată sâracă
 Nimênuia să nu-i placă“.
 Copilu din graiū grăiă:
 „Las' măicuță draga mea,
 Că așă mi-o fost voia
 Să n'am nevastă la-un sat,
 Numa io să-i fiū bărbat,
 Că așă m'am socotit
 Să n'o iaū pentru iubit;
 Fâr' s'o iaū că e frumoasă,
 Frumoasă și sânetoasă
 Și fără de boale 'n oasē,
 Nu-i găzdacă,
 Nici sâracă,
 Numa-așă cum e să-mi placă,
 Nu-i nici neagră nici roșie.
 Fâr' albă ca din hârtie,
 Tocmai cum imi place mie.
 Dacă-i pic cam sârăcuță,
 Nu-i nimic că-i hârniceuță,
 De cum ese sfântul soare
 Lucră de să se omoare“.
 Măică-sa din graiū grăiă:
 „Mândrii tale cea frumoșe
 Pice-i carnea de pe oase
 Să-i remăie cioantelo
 Pe toate rēzoarele!“
 Copilu din graiū grăiă:
 „Măică nu ne blăstêmă,
 Că de-o mână te-oiu luă,
 În vale te-oiu aruncă,
 Cu nâsip te-oiu astupă
 Să nu te vadă lumea,
 Și iar' te-oiu descoperi
 Ca să te 'nceapă peșcii,
 Și să te 'nceapă racii
 C'ai umblat tot cu dracii,
 Că voit-ai să me 'nsori
 Cu copile de coconî;
 Da pe min' nu mi-i 'nsură
 Că-s urite ca noaptea,
 Că mai bin' fată sârată
 Să-o plac, și să me placă“.
 Măică-sa se mâniă,
 La nora i se ducea
 Și din gură așă-i zicea:
 „Decât noră fără plac,
 Mai bine me duc în iad“.
 Și cum vorba ș-o gâtă,
 În fântână se tipă
 În fântână se 'necă.

Audită în Fărăgău. (Câmpia Ardealului.)

Com. de :

TE. H. BOGDAN inv. în Bistrița.

S A L O N.

Activitatea Asociațiunii în 1900.

— După raportul general al comitetului. —

Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român va ținea adunarea sa generală anul acesta la Sibiu în 21 și 22 septembrie n.

În nr. viitor vom informa publicul nostru cetitor despre cele petrecute în aceasta adunare, precum și despre festivitățile cari se vor aranja din incidentul acesta.

De asta-dată ținem să publicăm un extras din raportul comitetului central despre lucrările Asociațiunii în anul 1900, raport publicat în nr. cel din urmă al „Transilvaniei“, organul Asociațiunii și semnat de dl Iosif St. Șuluțu și de dl dr. Ilie Beu secretar II.

Raportul permite, că președintele Asociațiunii, prepositul I. M. Moldovan, prin scrisoarea sa din 26 mai, din cauză de boală, s'a retras de la prezidiul Asociațiunii; a fost înlocuit de vicepreședintele și în absența acestuia de dl Iosif St. Șuluțu, membru în comitet.

Sedințele comitetului. În anul 1900 comitetul central a ținut 12 ședințe ordinare și 11 extraordinare. S'a luat 278 concluse, numărul exhibitelor a fost 881.

Membrii Asociațiunii. În prezent Asociațiunea are 1533 membri și anume: onorari 7, corespondenți 20, fondatori 83, pe viață 204, ordinari 1229.

Averea Asociațiunii. Percepțiunile fondului general în 1900 au fost de cor. 32.541.53, eroğațiunile de cor. 28.001.23. Cassa s'a încheiat cu un sald de 4.540.30. Averea fondului general a fost la finea anului trecut de cor. 288.028.10. Întreaga avere administrată de comitetul central a fost de cor. 493.900.37.

Lăsământul fericitului Ioan Petran din Cluș, care ș-a testat toată averea pentru crearea unei fundațiuni cu numele seü, s'a pertractat. Comitetul a declarat că primește moștenirea și dimpreună cu vëduva a cerut observarea și executarea testamentului. Dar fratele și doi nepoți ai testatorului nu au vrut să recunoască testamentul; judecătoria din Cluș i-a îndrumat la proces.

Fundațiunea intenționată de fericitul dr. Ioan Nichita din Șimleu, comitetul nu a putut să o primească în administrațiunea sa. Aducerea acestei hotăriri se întemeiază pe următoarele motive: *a*, fundațiunea de sub întrebare este de caracter pur local și confesional, destinată pentru ajutorarea școalelor și bisericilor gr. cat. române din Sălagiü; *b*, în sensul dispozițiunilor testatorului fundațiunea este a se contopi cu un alt fond deja existent și administrat de institutul „Silvania“ din Șimleu, adevă de un organ ce nu aparține organismului Asociațiunii; *c*, și nici referințele de drept ale fundațiunii nu sunt pe deplin clarificate, în deosebii Asociațiunea ar avea numai protectoratul asupra fundațiunii.

Vëndându-se nemișcătoarele din averea remasă după Avram Iancu, afară de casa lui, comitetul a luat hotărira ea din sumele ce s'au încassat și ce vor mai încurge, adaugându-se și vinitul din broșura „Biografia lui Avram Iancu“ a dlui Iosif Sterca-Șuluțu, să se înființeze „fondul Avram Iancu“ și cu începerea anului școlar curent să se dea din acel fond un stipendiu de cor. 100 la un student român de gimnasiü, școală reală sau comercială, restul vinitului să se capitalizeze.

Biblioteca Asociațiunii. La finea anului espirat, biblioteca a avut 3944 opere, în 5613 tomuri, 4203 broșuri și 22 harte. Biblioteca s'a sporit mai ales prin schimbul cu diferitele societăți științifice și literare, precum și prin donațiunea moștenitorilor familiei Bădilă. Prin cumpărare s'a sporit biblioteca numai cu 17 opere în 29 tomuri și 3 broșure.

Despărțemintele Asociațiunii. Toate silințele de până acum nu au fost de ajuns pentru a putea spune, că activitatea despărțemintelor nu mai lasă mult de dorit. În câteva despărțeminte se lucrează cu plan, putem zice și cu succes, dar în multe locuri activitatea se reduce la ținerea unei adunări generale, incolo nimic. Și cel puțin dacă cu ocaziunea acestora s'ar aranja astfel de lucruri, cari să agite spiritele — în înțeles cultural — timp mai îndelungat. Un concert, o prelegere economică, o expoziție de manufacturi țărănești sau de altă natură, inaugurarea unei biblioteci populare sau distribuirea de cărți scrise pe înțelesul tuturor, sunt tot atâtea mijloace, cari lasă reminiscențe binefăcătoare în inima poporului.

Din toate acestea numai prelegerile publice se cultivă mai estins. Sunt înse adunări cercuale, la cari nici baremi o disertație nu se cetește, ci se mărginesc la cetirea raportului anual și darea unei scurte socoteli. Atât raportul despre activitatea comitetului cercual, cât și rațiociniul casei sunt lucruri prevëdute în statutele Asociațiunii; prezentarea lor este indispensabilă. Fiind ele înse de-un conținut mai sec, pertractarea lor să se mărginească la strictul necesar; iar partea principală a adunării cercuale să residă în prelegeri și festivități culturale, cari sunt mai atrăgătoare pentru masa poporului și mai potrivite a popularisă Asociațiunea și scopurile culturale, reprezentate de ea.

Ce împiedică nu odată reușita adunărilor cercuale, ce împiedică adese participarea mulțimii la adunările noastre culturale, este obiceiul de a încassă taxele la ocazia aceasta. Procedura este — ce e drept — normată în statute și regulamente; dar înscenarea încassărilor se poate face în așa fel, ca ea să nu fie jignitoare pentru public. Mai practică și mai folositor ar fi, dacă toate categoriile de taxe s'ar încassă înainte de adunarea cercuală și în această ocazie s'ar raportă numai despre rezultatul încassărilor. Felul acesta de procedare s'a probat, s'a dovedit de practică.

S'a esperiat, că unele despărțeminte an de an își țin adunările cercuale sau numai în centrul despărțemintului său în câteva comune alternativ. Este contra intereselor Asociațiunii, înțelegem interesele culturale, ca despărțemintul să se întrunească tot numai în o comună. Ar fi bine, ca adunările cercuale să se țină pe rând în toate comunele despărțemintelor, fără considerare la rezultatele materiale, ci numai scopurile culturale avëndu-se în vedere. Tre-

or. române din Brașov profesori în locurile vacante. S'au ales suplenții de pân' acuma și anume dñii Nicolae Sulica, Marcu Jantea și profesorul de la institutul teologic-pedagogic din Arad Ioan Petrovici. Profesorul de la școalele comerciale G. Vătășan s'a transferat la gimnasiu în calitate de profesor definitiv. Doue catedre au ramas vacante, nefiind concurenți.

Anul școlar la școalele române din Brașov s'a început la 1/14 septembrie. Preșegerile s'au deschis mercuri în 5/18 septembrie, iar vineri în 6/19 l. c. s'a ținut examenul de maturitate. La gimnasiu, precum aflăm din „Gazeta Transilvaniei”, s'au înscris mai puțini decât an, căci la Făgăraș și la Sân-Georgiu (Treș-Scaune) s'au deschis gimnasiile nouă. La școala comercială elevii s'au sporit.

Congresul studenților din România s'a ținut anul acesta la Câmpulung în România în 1/14 septembrie. Congresul n'a fost atât de numeros ca în alți ani, căci mulți studenți au fost duși la Atena, iar alții s'au disgustat.

C E E N O U.

Hymen. Dl dr. *Alexandru de Vaida-Voevod*, medic și dșoara *Elena E. Safrano* își vor serba cununia la 9/22 septembrie, în Brașov în biserica grecească cu hramul Sf. Treimi din cetate. — Dl dr. *Mihail Marcuș* din Giula și dșoara *Aurora Gaiția* din Timișoara s'au fidanțat. — Dl dr. *Isidor Boăea*, medic în Viena, și dșoara *Eugenia Stănescu*, fiica dlui Tache Stănescu din Brașov, se vor cunună la 9/22 septembrie în Brașov-cetate. — Dl *Aurel St. Șutuțu*, contabil la Nădlăcana și dșoara *Livia Petrovici*, fiica dlui Aurel Petrovici, directorul executiv al aceluși institut, s'au cununat în duminica trecută la Nădlăc. — Dl dr. *Valeriu Scutea*, candidat de preot, s'a logodit cu dșoara *Aurelia Brotea* din Mateiaș. — Dl *Andrei Badtu*, ales preot în M. Uioara și dșoara *Maria Șova* se vor cunună la 9/22 septembrie în Zerneșci. — Dl *Emil Oltean* și dșoara *Marița Soponescu* se vor cunună la 9/22 septembrie în Budatele.

Festivitățile culturale din Sibiiu. Iată programa festivităților culturale ce se vor aranja în Sibiiu cu ocaziunea adunării generale a Asociațiunii: *Vineri în 20 septembrie* a. c., la orele 8 seara va avea loc o convenire de bineventare în restaurantul de la „Gesellschaftshaus”. Cină à la carte, muzica lui Brașovean. — *Sâmbătă, în 21 septembrie* a. c. la orele 11 înainte de amiază se va ținea prima ședință a adunării generale în sala comitatului. La 1 oră prânz comun à la carte în „Gesellschaftshaus”. La orele 3 după amiază ședință literară în sala festivă a internatului „Asociațiunii”, strada Morii nr. 8. La orele 8 seara petrecere cu concert militar, tombolă și dans în „Gesellschaftshaus”. Damele sunt rugate a se prezenta în toalete simple de vară. Biletul de intrare pentru o persoană 2 cor. — *Duminică, în 22 septembrie* a. c., la orele 10 înainte de amiază a doua ședință a adunării generale. La orele 2 după amiază banchet în „Gesellschaftshaus”. Tacămul de persoană cor. 5.— Se vor roști numai toaste oficiale. La orele 4 după amiază petrecere populară cu premiare de costume femeieșci și distribuție de cărți populare în grădina de la „Gesellschaftshaus”. Mu-

sica din Bratei. Biletul de intrare (pentru publicul necostumat) de persoană cor. 1.— La orele 8 seara concert în „Gesellschaftshaus” dat de corul „Reuniunii române de muzică din Sibiiu”. Biletul de intrare: Scaunul în rândul 1—5 cor. 4.—, în rândul 6—10 cor. 3.—, în celelalte cor. 2.—, intrarea în parchet cor. 2.—, galeria cor. 1.—. — *Luni, în 23 septembrie* a. c. excursiune la Rîmnic și Călimănești. Programul detaliat se va publica în broșuri separate, cari se vor distribui prin biroul comitetului aranjator.

Nou advocat român în Timișoara. Dl dr. George Adam anunță că ș-a deschis cancelăria advocațională în Timișoara, piața prințul Eugen, nr. 3.

Manevrele de sud ale armatei austro-ungare s'au ținut zilele trecute în giurul orașului Cincibisericii, conduse din Dolnji-Miholjac, mai apoi din Göröcsöny. La aceste a luat parte și moștenitorul de tron al României, principele Ferdinand, care a fost primit la gară de însuș împăratul și regele Francisc Iosif și de arhiducele Francisc Ferdinand, făcându-se onorurile cele mai mari.

DIN LUME.

Întelnicirea de la Danzig. Evenimentul cel mare al politiceii în Europa a fost zilele trecute întelnicirea împăratului Germaniei cu țarul Rusiei. Întelnicirea s'a petrecut mercuri la 11 l. c. pe mare la Danzig, unde împăratul Germaniei a eșit spre întimpinarea țarului, care călătorie spre Franța. Acolo în mijlocul mării, departe de vederea lumii, s'au aranjat apoi o mulțime de festivități. La întelnicirea aceasta au luat parte atât cancelarul Bülow al Germaniei, cât și contele Lambsdorf, ministru de externe al Rusiei. Care va să zică, s'au discutat mari chestiuni politice.

Excursiunea archeologică română în Grecia. Ziarele anunță că excursiunea studenților români în Grecia, sub conducerea dlui Gr. G. Tocilescu, a avut un splendid succes. Primirea atât la Pireu, cât și la Atena a întrecut orî ce așteptare. La Pireu le-au eșit înainte 6 vapoare indeseuite de lume, cu steaguri româneșci și greceșci. Salve de tunuri, muzică militaee, urale nesfârșite, agitând batiste și stegulețe. Studenții cântară „Deșteaptă-te Române” și imnul grecesc. La cuvântul de salutare, a respuns dl Gr. G. Tocilescu emoționat până la lacrimi. Debarcarea a fost un adevărat triumf al amicitiei greco-române. Erau 30.000 de oameni. Pe mal a salutat pe escursionisții primarul, căruia iarăș i-a respuns dl Tocilescu. De aici la Atena cu tren separat. Acolo primire admirabilă, în frunte cu primarul. Convoiul a intrat în oraș cântând „Deșteaptă-te Române”. Din balcoane și din ferestă o ploaie de flori. Te-Deum. Banchet. Orașul iluminat în mod feeric. Escursiouiștii au vizitat apoi universitatea, academia, muzeul de numismatică, biblioteca etc.

Moartea președintelui statelor-unite americane. Informațiunea dată în nr. trecut, că rana lui Mac Kinley nu este mortală, nu s'a adevărit. Rana în adevăr a fost mortală; dēnsul, după agonie de o săptămână a murit la 13 septembrie, în etate de 57 ani. Urmașul lui la președinție este vicepreședintele Roosevelt, care a și depus jurământul.

Proprietar, redactor răspundător și editor:
IOSIF VULCAN. (STRADA ALDĂS NR. 296 b.)

MERSUL TRENURILOR.

Valabil de la 1. maiu 1901.

Budapesta—Oradea—Predeal—București					București—Predeal—Oradea—Budapesta.				
	Accel.	Person.	Accel.	Person.	Accel.	Person.	Accel.	Person.	Accel.
Budapesta pleacă	6 50	8 30	1 55	5 45	9 15	București pleacă	7 50		9 15
Szolnok "	9 07	11 31	3 56	9 27	11 19	Predeal "	3 32		1 12
Szajol "	9 21	11 50	4 09	9 46	11 33	Brașov sosește	5 00		2 18
P.-Ladány "	10 43	2 —	5 28	11 53	12 55	" pleacă	7 48	5 8	2 45
Berettyó-Ujfalu "	11 18	2 47	6 03	12 46	1 33	Feldiora "	8 27	5 58	3 15
M.-Peterd "	—	3 —	—	1 00	—	Homorod Kőhalom "	10 03	7 44	4 23
M.-Keresztes "	—	3 12	—	1 14	—	Sighișoara "	11 40	9 45	5 49
Bihar-Püspöki "	11 48	3 32	—	1 36	—	Mediaș "	12 40	10 58	6 37
Oradea-Mare sosește	11 56	3 42	6 39	1 48	2 11	Kis Kapus "	1 25	11 50	6 50
Oradea-Mare pleacă	12 16	3 58	6 46	2 06	2 18	Blaș "	2 16	12 40	—
Velența "	—	4 05	—	2 30	2 25	Küküllőszeg (Blaș) "	2 21	12 58	—
F.-Oșorheiü "	—	4 16	—	2 41	—	Teiuș sosește	3 02	1 42	7 35
Teleagd "	12 48	4 38	7 15	3 03	2 50	" pleacă	12 05	3 38	8 48
Aleșd "	† 1 02	4 56	† 7 28	3 21	† 3 04	Aiud "	12 28	3 58	9 07
Vad "	1 26	5 20	7 50	3 45	3 26	Felviñt "	12 54	4 20	9 30
Ciucea "	2 16	6 31	8 37	4 53	4 16	M. Ujvár "	1 03	4 27	9 37
Huedin "	2 49	7 16	9 08	5 32	4 52	Sz. Kocsárd "	1 58	4 32	9 53
Jegenye "	3 15	7 49	† 9 33	† 6 01	—	Ar. Gyéres "	2 30	5 12	10 30
Cluș sosește	3 50	8 33	10 08	6 59	5 55	Apahida "	4 02	6 27	11 45
Cluș pleacă	4 20	8 50	10 47	8 30	6 11	Cluș sosește	4 27	6 48	12 07
Apahida "	4 41	9 07	11 11	8 59	6 27	Cluș pleacă	5 23	7 00	12 32
Ar. Gyéres "	5 56	10 16	12 36	10 41	7 27	Jegenye "	† 6 11	7 59	† 1 14
Sz. Kocsárd "	6 33	10 56	1 40	11 31	7 52	Huedin "	6 40	8 37	1 44
M. Ujvár "	6 40	11 03	1 58	11 40	—	Ciucea "	7 09	9 19	2 15
Felviñt "	6 48	11 12	2 07	11 50	—	Vad "	7 47	10 08	3 01
Aiud "	7 11	11 34	2 32	12 20	8 16	Aleșd "	† 7 59	10 25	† 3 15
Teiuș sosește	7 32	11 52	2 55	12 46	8 32	Teleagd "	8 11	10 42	† 3 28
" pleacă	—	12 24	—	1 43	8 37	F.-Oșorheiü "	—	11 01	—
Küküllőszeg (Blaș) "	—	1 07	—	2 28	9 5	Velența "	8 32	11 10	—
Blaș "	—	1 14	—	2 36	—	Oradea-Mare sosește	8 38	11 17	3 57
Kis Kapus "	—	2 15	—	3 48	9 47	Oradea-Mare pleacă	8 43	11 36	4 10
Mediaș "	—	2 33	—	4 03	10 01	Bihar-Püspöki "	8 52	11 47	—
Sighișoara "	—	3 47	—	5 43	11 —	M.-Keresztes "	—	12 05	—
Homorod-Kőhalom "	—	5 35	—	7 54	12 26	M.-Peterd "	—	12 17	—
Feldiora "	—	7 16	—	9 40	1 35	Berettyó-Ujfalu "	9 23	12 29	4 50
Brașov sosește	—	8 —	—	10 25	2 09	P.-Ladány "	10 06	1 34	5 40
" pleacă	—	11 —	—	—	2 19	Szajol "	11 21	3 8	6 59
Predeal sosește	—	1 11	—	—	3 31	Szolnok "	11 44	3 35	7 32
București "	—	8 05	—	—	9 10	Budapesta sosește	1 50	6 20	9 40

Oradea-Mare—Arad.

	pleacă	Person.			
Oradea-Mare	10 20	4 30	7 —		
Ósi "	10 30	4 41	7 16		
Less "	10 48	5 01	7 40		
Cefa "	11 03	5 19	8 05		
Salonta "	11 26	5 44	8 46		
Kötegyán "	11 46	6 05	9 15		
Sarkad "	11 57	6 17	9 31		
Giula "	12 21	6 44	10 01		
Ciaba "	2 23	7 06	4 32		
Chitighaz "	2 54	7 18	5 03		
Curtici "	3 28	7 45	5 38		
Arad sosește	3 55	8 48	6 05		

Arad—Oradea-Mare.

	pleacă	Person.			
Arad	5 10	11 20	9 35		
Curtici "	6 —	11 49	10 07		
Chitighaz "	6 14	11 57	10 54		
Ciaba "	6 40	2 33	11 50		
Giula "	7 27	3 05	5 26		
Sarkad "	7 47	3 27	5 56		
Kötegyán "	† 7 56	3 39	6 10		
Salonta "	8 23	4 10	6 47		
Cefa "	8 42	4 34	7 18		
Less "	9 04	5 —	7 51		
Ósi "	9 21	5 19	8 16		
Oradea-Mare sosește	9 32	5 30	8 31		

Numerii cei groși înseamnă timpul de la 6 ore seara până la 5 ore 59 de minute dimineața. — Numerii semnați cu † înseamnă stațiunile, unde trenurile numai condiționat se opresc.

bue deci, ca fiecare despărțământ să-și facă un plan, de la care să nu se abată decât obvenind motive serioase.

Dintre 42 despărțăminte, câte a avut Asociațiunea în 1900, au funcționat următoarele: 1. Abrud-Câmpeni; 2. Agnita; 3. Beins; 4. Bistrița; 5. Blaș; 6. Bocșa; 7. Brad; 8. Bran; 9. Brașov; 10. Caransebeș; 11. Cluș; 12. Cohalm; 13. Comloș-St.-Miclăuș; 14. Deș; 15. St.-Mărtin; 16. Făgăraș; 17. Hațeg; 18. Hida-Huedin; 19. Ludoș; 20. Mediaș; 21. Mociu; 22. Năsăud; 23. Orade; 24. Orăștie; 25. Oravița; 26. Oșorhei; 27. Panciova; 28. Reghin; 29. Sătmar; 30. Sebeș; 31. Seliște; 32. Sibiu; 33. Sighișoara; 34. Șimleu; 35. Timișoara; 36. Turda; 37. Treiscaune-Ciuc; 38. Vêrșeș.

Nu au funcționat despărțămintele: Alba-Iulia, Deva, Lugos și Zerneșci.

De la ultima adunare generală încoace s'au reorganizat despărțămintele: „Agnita” și „Deș” și s'au înființat din nou: „Bran”, „Dobra”, „Lipova”, „Mercurea” și „Vêrșeș”.

Cu ocaziunea adunărilor cercuale s'au cetit următoarele disertații:

1. „Stupăritul rațional” de Alexandru Ciura;
2. „Cum s'ar putea îmbunătăți starea materială a poporului român?” de Teodor Bulc;
3. „Urmările beției” de dr. I. Comșa;
4. „Despre educație” de Ioan German;
5. „Despre grâu și păstrarea sămânței” de I. F. Negruțiu;
6. „Despre îmbrățișarea invențiilor noi, folositoare la economie” de Ștefan Albu;
7. „Despre ținerea și prăsierea vitelor” de Petru Ieremia;
8. „Despre prăsierea de galițe” de Demetriu Pruneșu;
9. „Despre pomărie și sistemele de altoit” de Ștefan Albu;
10. „Despre însemnătatea sălașelor în agronomie” de Petru Ieremia;
11. „Despre datini bune și datini rele” de Ioan Budințan;
12. „Despre însemnătatea crutării” de Ioan Budințan;
13. „Îmbunătățirea stării poporului nostru” de Ioan Lăpădat;
14. „Monografia comunei Herman” de Alexandru Dogariu;
15. „Câteva cuvinte despre pomenile la Români” de dr. E. Elefterescu;
16. „Economia rațională” de Ioan Pop;
17. „Despre industrie și comerț” de Ioan Muntean;
18. „Cum s'ar putea îmbunătăți starea materială a poporului nostru?” de Demetriu V. Zah;
19. „Repriviri asupra trecutului Asociațiunii” de Ioan Câmpian;
20. „Problema școlii populare în prezent și viitor” de Georgiu Manoilă;
21. „Tratat economic” de V. Saltalechi;
22. „Educația socială” de Teodor Petrișor;
23. „Cauzele sărăciei poporului român și mijloacele pentru delăturarea lor” de G. Tătar;
24. „Despre însoțiri în genere” de Ioachim Muntean;
25. „Despre unele căi, cari duc la bunăstarea poporului” de Dumitru Moșora;
26. „Despre hrana sufletească (bibliotecile populare)” de Romul Simu;
27. „Luxul la poporul român și urmările lui” de Vasilie Răduț;
28. „Însemnătatea meseriilor” de Vasilie Suciu;
29. „Învățături și fabule” de Paul Rotariu;
30. „Despre însemnătatea bibliotecelor populare” de dr. Val. Moldovan;
31. „Despre poezia populară română” de Gerasim Vana;
32. „Ceva din istoria chinezatelor române” de dr. Victor Onișor;
33. „Despre credințele deșerte și urmările lor stricătioase” de Adam Băsarabă.

Mai remarcăm, că în unele despărțăminte s'au împărțit între popor cărți de cuprins popular, s'au distribuit premii la țărani și țărance, în deosebi pentru costumele lor — s'au votat premii pentru disertațiile cele mai bune, pentru cultivarea pomăritului

și a legumăritului, s'au prenumărat în mai multe exemplare gazetele scrise pentru popor, în câteva despărțăminte s'a decis conferirea de ajutoare la învățării de meserii; despărțământul „Blaș” a premiat și tipărit în broșură „Higiena satului Cartea sănătății” de dr. Ștefan Erdélyi; despărțământul „Timișoara” a votat câteva ajutoare pentru școale lipsite, deasemenea și desp. „Abrud-Câmpeni”.

Ș-lui 39 lit. g, din Regulamentul pentru despărțăminte au satisfăcut, înaintând raport anual, domni directorii ai despărțămintelor: Abrud-Câmpeni, Agnita, Beins, Bistrița, Bocșa, Brașov, Cluș, Comloș-S.-Miclăuș, Deș, Hațeg, Ludoș, Mociu, Năsăud, Orăștie, Oravița, Oșorhei, Sătmar, Seliște, Sibiu, Sighișoara și Timișoara.

Din datele, ce au sosit până la încheierea acestui raport, se constată, că despărțămintele Asociațiunii au 42 agenturi comunale și 54 biblioteci populare (mai multe ambulante.)

Secțiunile științifice-literare. Prin instituirea secțiunilor științifice-literare la adunarea generală din Băile Herculane, activitatea literară a Asociațiunii a fost pusă pe baze noi. Organele de pân' aici ale Asociațiunii au fost mai multe organe administrative, cari nu puteau fi chemate a conduce și o acțiune literară ce reclamă o anumită calificățiune specială. Acum Asociațiunea are în secțiunile ei științifice-literare un organ de specialitate, care va putea inaugura și pe terenul literaturii noastre naționale o mișcare mai intensivă și roditoare.

În anul espiat secțiunile au fost ocupate mai mult cu lucrări de organizare, stabilindu-și programul de acțiune, regulamentele interne și pregătind o modificare mai aprofundată a Regulamentului lor general, stabilit la adunarea generală de la Băile Herculane,

Secțiunile au ținut două ședințe plenare, una la 14 oct. 1900 în scopul de constituire, și a doua la 14 și 15 iulie an. c., când au deliberat chestiunile pertractate în ședințele singuraticelor secțiuni. Asemenea ședințe au ținut: secțiunea literară 3 în Brașov, secțiunea istorică 1 în Sibiu, secțiunea științifică 1 în Rodna și secțiunea școlară 1 în Sibiu. Secțiunea economică nu s'a putut întruni.

Afară de lucrările de organizare, mai sus amintite, secțiunile s'au ocupat pân' acum și cu lucrări literare și au dat în primul rând o atențiune deosebită publicațiilor Asociațiunii, anume organului acesteia „Transilvania” și „Bibliotecii populare”.

Prin dispozițiunile luate în această privință, cari — dacă adunarea generală va vota bugetul prezentat de comitetul central, — se vor putea pune în lucrare deja în anul viitor, credem că se va face un mare pas înainte spre a da publicului nostru cetitor și în deosebi poporului de la țară o lectură pe deplin potrivită cu trebuințele sale reale.

Școala civilă de fete. În anul școlar 1900—1901 școala civilă de fete, susținută de Asociațiune, a fost cercetată de 81 eleve, anumit în cl. I 12, în cl. II 25, în cl. III 26 și în cl. IV 18, iar alte 4 eleve — absolvente ale școlii civile — în lipsa cursului complementar, parte s'au pregătit pentru studiul pedagogice, parte au urmat cursuri de muzică, pictură și lucrul de mână.

În internatul împreună cu școală civilă de fete au locuit 52 eleve.

Instrucțiunea a dat rezultate multămitoare.

LITERATURĂ.

Legiulrea țării noastre. Cunoștințe de drept constituțional. Sub titlul acesta dl dr. Victor Onișor a scos la lumină în Bistrița o broșură de 98 pagini, foarte bine venită pentru poporul nostru de la sate. Lucrarea conține cele mai trebuincioase cunoștințe din dreptul public. Întâiu noțiunii generale, apoi instrucțiuni despre casa deputaților și casa magnaților. Nu înțelegem înse ce rost are publicarea corespondenței autorului cu comitetul Asociațiunii, care nu poartă de loc vina că lucrarea nu s'a putut tipări mai de grabă; întocmai precum nu aprobăm nici supărarea comitetului Asociațiunii, că în urmarea publicării acestei corespondențe, a refuzat primirea celor o sută de exemplare comandate. Dacă lucrarea merită sprijinire, comitetul trebuia să i-o dea, căci mai presus de nervositatea personală stă datoria de-a oferi poporului lectură folositoare. Poetul Vlahuță atacase foarte violent și cu nedreptul Academia Română și totuș Academia i-a votat anul trecut premiul solicitat. Lucrarea se află de vânzare la autorul în Bistrița. Prețul o coroană.

Din premiile Academiei Române. *Premiul Statului Eliade-Rădulescu*, de 5.000 lei, se va decerne în sesiunea generală din anul 1903 unei cărți scrise în limba română, cu conținut literar, care se va judeca mai meritorie printre cele publicate de la 1 noiembrie 1900 până la 31 octombrie 1902. Terminul depunerii la cancelaria Academiei, în 12 exemplare, a cărților propuse pentru concurs este până la 31 octombrie 1902.

O nouă revistă literară în București. Un grup de tineri scriitori cu talent, în deosebi foști colaboratori ai revistei dispărute „Foaia Albastră”, anunță că începând cu 5 octombrie vor scoate la București o revistă literară ilustrată săptămânală sub titlul „Curierul Literar” sub îngrijirea dlui I. Constantinescu-Stans. Urâm din inimă succes frumoasei întreprinderi, căci este o rușine că la București nu apare nici o revistă literară ilustrată săptămânală. Încercările de pân' acuma n'au izbutit, ba și vechile reviste lunare numai vegetează. Să sperăm că noua încercare are să fie mai norocoasă.

Un discurs al dlui Kalinderu. A apărut zilele trecute la București, în limba franceză, discursul ținut de dl Ioan Kalinderu, membru al Academiei Române, cu ocaziunea distribuirii premiilor la liceul francez, ca răspuns la discursul directorului liceului.

Un organ pedagogic mort înainte d'a se naște. Învățătorii noștri au obiceiul să reclame prin mai multe întruniri ale lor înființarea unui organ pedagogic; când înse organul acela apare, învățătorii nu-l sprijinesc și astfel e silit să înceteze. Reuniunea învățătorilor români gr. or. din diecesa Caransebeșului asemenea s'a exprimat în o adunare a sa dorința d'a avea un organ. Când înse de la vorbe s'a trecut la fapte, nu s'au găsit decât 134 de abonanți, cu toate că costul de abonament a fost numai 2 coroane. Acum secretarul reuniunii, dl Ioan Marcu, anunță, că din lipsa de sprijinitori, organul dorit nu va apărea și abonamentele întrate se vor socoti ca taxe și ca — restante.

Pe sub arini. Dl Ioan Băila a publicat sub titlul acesta la Sibiu o broșură de versuri foarte slabe, aproape toate lipsite de ori ce inspirație poetică. Vorba lui Petru Maior: „Mai bine ar fi cioplit roate.”

TEATRU și MUSICĂ.

Teatrul Național din București. Direcțiunea generală a publicat repertoriul pieselor nouă cari se vor juca, pe lângă repertoriul vechiu, în stagiunea viitoare. Ca piese originale nouă se anunță: *Crimă sau virtute*, dramă în 3 acte de dl G. Bengescu-Dabija; *Câni*, piesă în 4 acte de dl Haralamb G. Lecca; *Visul lui Ali*, feerie în 5 acte de dl Mircea Demetriad; *Zavistie*, dramă țerănească în 4 acte de dñii V. Leonescu și T. Dușescu-Dușu; *Goana după gineri*, comedie în 4 acte de V. Cosmovici; *Ultimul sacrificiu*, dramă în 2 acte de dl Const. C. Brăescu; *Eglé*, dramă în 5 acte, în versuri, de dl Ludovic Daus; *Rivala*, dramă în 3 acte de dsoara Carola Ungart; *Zina Carpaților*, feerie în 3 acte de dñii T. Speranță și Grigoriu; *Osânda*, dramă țerănească în 3 acte de dñii T. Dușescu-Dușu și V. Leonescu; *Moș Crăciun*, poem fantastic în 5 acte și 7 tablouri, în versuri, de dl Ludovic Daus; *Pescarii din Sulina*, comedie în 3 acte, cu cântece de dl C. Moruzi; *La moși*, comedie în 3 acte de dl T. Speranță; *Din surprisele gazetăriei*, comedie într'un act de dl Const. C. Brăescu. Apoi câteva localisări și o mulțime de traduceri. Deschiderea stagiunii va fi la 22 septembrie (5 octombrie) cu „Iuliu Cesar” de Shakespeare, tradusă de dl Ac. I. Ghica.

Concert în Hodoș. Reuniunea de cântări a plugarilor români din Hodoș aranjează la 8/21 septembrie, cu ocaziunea hramului bisericeii de acolo, concert popular, urmat de petrecere de dans. Se vor cânta compoziții de Podolean, Vidu, Musicescu și se vor declamă poezii de V. Alexandri.

BISERICĂ și ȘCOALĂ.

Episcopul Mihail Pavel nu-și cere coadjutor. Ziarului „Tribuna” din Sibiu i s'a scris în două rânduri, ba a reproduș și „Unirea” din Blaș, că În. Pr. Ssa episcopul Mihail Pavel, simțind greutatea bătrânețelor sale, ș-a cerut coadjutor, cu dreptul de succesiune, pe Rds. dn canonic și prelat papal dr. Augustin Lauran. Șcirea aceasta alarmând spiritele, ne-am creșut datorii a luă informațiuni, dacă ea este adevărată sau ba? În urma celor aflate, anunțăm dară cu toată pozitivitatea, că n'are absolut nici un temei. „Esc. Sa, ne comunică informatorul nostru, ș-a exprimat uimirea și indignațiunea, că cine a putut să scornească aceasta minciună, căci nu numai n'a vorbit cu nimene despre cauza asta, dar nici prin gând nu i-a trecut idea aceea, fiind deplin sănătos și harnic a conduce guvernarea; prin urmare n'are trebuință de a i se pune spin în coaste ca „teologul” arhierieilor noștri martirisați.” Informatorul nostru ne mai spune, că lui i se pare că faima este născocită în mod tendențios și reuțăcios. Luăm act și de părerea aceasta.

Sfințire de biserică. În. Pr. Ssa arhiepiscopul și mitropolitul Ioan Mețianu va sfinți la 27 septembrie biserica gr. or. română din comuna Galați (tracul Bistriței.)

Crucea canonicilor din Lugoș. Maj. Sa monarcul a dat voie membrilor capitlului gr. cat. din Lugoș să poată purtă cruce.

Profesori noi la școalele medii din Brașov. Septemăna trecută a ales eforia școalelor medii gr.